

González, Isabel (2000): *Diccionario italiano-galego*, Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, Consellería de Educación e Ordenación Universitaria e Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, 695 pp.

No ano 2000 publicouse o *Diccionario italiano-galego* dirixido por Isabel González que supuxo un notable avance na lexicografía galega por se-lo primeiro dicionario bilingüe que introduce unha lingua romance distinta do castelán. Debemos ter en conta que a tradición lexicográfica galega ten poucos anos de vida, posto que é no ano 1865 cando Francisco Javier Rodríguez, tomando como fonte ó Padre Sarmiento, publica o primeiro dicionario galego (*Diccionario gallego-castellano*) que segue un modelo bilingüe con entradas en galego e definicións en castelán. Pese a que as súas fontes eran escasas, este modelo perpetuouse nas obras lexicográficas publicadas ata o ano 1986, data na que aparece un dicionario propiamente monolingüe: *Diccionario Xerais da lingua ilustrado*, publicado por Edicións Xerais de Galicia. Esta obra marcou o inicio dun novo concepto de dicionario dentro da lexicografía ó rompe-la dependencia do galego en relación ó castelán. É neste momento cando se sentan as bases que poñen en relación o galego con outras linguas, e será no ano 1992 cando se publique o primeiro dicionario plurilingüe: *Vocabulario temático ilustrado galego, francés, español, inglés*, ó que seguirán o *Diccionario latín-galego*, e o *Diccionario elemental inglés-galego, galego-inglés*. Neste contexto aparece o *Diccionario italiano-galego*.

Esta obra nace co obxectivo de achegar estas dúas linguas romances e supón un avance importante para os estudantes e estudiosos da lingua italiana que carecían dun traballo destas características. A directora do proxecto expón na Introducción os motivos que levaron á Área de Filoloxía Italiana da Universidade de Santiago de Compostela a iniciar esta obra e menciona así mesmo o tipo de usuario ó que vai dirixida: “ós estudantes galegos de filoloxía italiana, ós estudiosos das filoloxías románica e galega e, en xeral, ó público galego que desexa aproximarse á lingua de Dante” (páx. 17). Sen embargo, isto non implica que non poidan sacar proveito dela usuarios italianos. Os prólogos están asinados por dous profesores de universidades italianas: o primeiro deles é de Luca Seriani, profesor de Historia da Lingua Italiana na Università “La Sapienza” di Roma, que analiza brevemente a estrutura do dicionario, e o segundo está asinado por Alfonso D’Agostino, profesor de filoloxía románica na Università degli Studi di Milano, que considera todo dicionario bilingüe como un instrumento básico para realizar traducións e comenta a obra adoptando este punto de vista.

Estamos ante unha obra lexicográfica que, coma calquera outra deste tipo, toma como fonte os dicionarios básicos das linguas galega e italiana. No caso do galego teñen como punto de referencia o galego normativo e baséanse no *Diccionario da Real Academia Galega*.

Presenta as entradas de substantivos e adxectivos na forma masculina seguida da feminina, seguindo o uso xeral. No que se refire ós verbos considéranos

“categorías gramaticais diferentes e indícanse, ademais, entre corchetes os auxiliares que estes requiren” (páx. 19). Distinguen, así mesmo, os verbos reflexivos dos intransitivos e pronominais:

antenateo –a s. Antepasado-a, devanceiro-a. Esiste ancora la casa dove abitavano gli antenati della famiglia. *Ainda existe a casa onde vivían os antepasados da familia.*

bellico –a adx. Bélico-a. Gli avvenimenti bellici causano sempre dolore. *Os sucesos bélicos causan sempre dor.* **OBS.:** m. pl. bellici, f. pl. belliche.

dominare I v. tr. [aux. avere] **Dominar.** I cretesi dominavano il commercio del Mediterraneo. *Os cretenses dominaban o comercio do Mediterráneo.* Un castello costruito sulla collina domina la città. *Un castelo construído sobre o outeiro domina a cidade.* **II v. intr.** [aux. avere] **Gobernar.** Il dittatore dominò fino al colpo di stato. *O dictador gobernou ata o golpe de estado.* **III v. refl.** [aux. essere] **Dominarse, controlarse, conterse.** Devi imparare a dominarti anche in situazione difficili. Debes aprender a dominarte incluso en situacións difíciles. **# dominare una lingua:** *dominar unha lingua.* **OBS.:** io domino; v. irreg. *V. táboa 1.*

Podemos observar que tralas entradas se bota en falta a transcripción fonética correspondente (agás a que aparece nalgúns estranxeirismos). Isto tal vez se deba a que no compendio de gramática italiana se inclúe un estudio fonético e fonolóxico.

Coa intención de orienta-lo lector para que poida emprega-las palabras ou expresións máis axeitadas en cada contexto inclúense tres tipos de marcas de uso:

- 1.1. Nivel de lingua: popular (*pop.*), familiar (*fam.*) e vulgar (*vulg.*).
- 1.2. Sentido recto e figurado: figurado (*fig.*). Antepúxose a frecuencia do lema e déuselle relevo á acepción propia respecto á figurada.
- 1.3. Campo científico ou técnico:

Recóllese un número elevado de etiquetas que adscriben algunhas palabras específicas a un campo do saber: **orecchio sm.** 1 (*Anat.*), **ordinale I adx.** (*Mat.*).

Na escolla dos equivalentes léxicos téndese a poñer en primeiro lugar a forma máis común. Ás veces esta equivalencia vai seguida dunha discriminación de significado que aparece entre paréntese. “Na escolla das equivalencias seguímo-lo *Diccionario da Real Academia Galega*, de xeito que separamos en acepcións diferentes as equivalencias que teñen sinónimos distintos, mesmo cando son próximas no seu significado, e xuntamos acepcións de significados moi diferentes cando estas teñen unha única traducción” (páx. 20). Tralos equivalentes léxicos aparecen un ou varios exemplos ilustrativos en italiano correspondentes ás distintas acepcións coa súa correspondente traducción ó galego, que proceden na súa maior parte da lingua cotiá. Tal e como se sinala no prólogo “a súa traducción pretende mostrar un modelo de adecuación entre ámbalas linguas e pon de manifesto a articulación sintáctica propia do italiano” (páx. 21).

Xa sabemos que non sempre se atopa a traducción dun termo, e a solución adoptada nesta obra é a de recorrer a explicacións substitutivas. Isto é especialmente frecuente en palabras referidas a realidades propias; así, as palabras culturais non van seguidas de exemplo porque levan unha definición que suple a súa función:

trattoria s. f. **Establecemento público no que se serven comidas, que pode corresponder a un restaurante de categoría media, a un mesón ou a unha casa de comidas.**

Ó final dalgúns artigos (ou dalgunhas acepcións) aparecen unhas observacións precedidas da abreviatura **OBS.** redactadas en galego. A súa información é heteroxénea: plurais irregulares, variacións de acento, pronuncia, referencia a unha táboa de verbos, etc.

En último lugar, introducidas por un rombo, inclúense as aclaracións referidas ós falsos amigos. Neste volume italiano-galego parten das características da lingua italiana:

serra s. f. **Invernadoiro.** In inverno questi fiori si possono coltivare solo in una serra. *No inverno estas flores pódense cultivar só nun invernadoiro.* # **effetto serra:** *efecto invernadoiro.* ♦ *Para referirse á 'serra (instrumento)' en italiano emprégase o termo sega.*

Resulta especialmente difícil atopar equivalencias para as unidades fraseolóxicas, pero aínda así tralo corpo do dicionario aparece unha lista de paremias e locucións que segundo Isabel González “é unha reducida escolma deste tipo de unidades fraseolóxicas que vén completa-la información presentada na alínea de fraseoloxía dos artigos do dicionario, no que se recollen as colocacións, as locucións, as paremias e as fórmulas rutineiras básicas.” (páx. 18). Esta información permítelle ó usuario ter un maior coñecemento da lingua italiana; a esto tamén contribúe un pequeno listado antroponímico e toponímico.

A obra conta tamén cun compendio de gramática italiana que achega información fonolóxica e ortográfica (o alfabeto italiano, as vocais, as consoantes, a acentuación, a elisión e a apócope, o *d* eufónico, a división silábica e os signos de puntuación e ortográficos) e morfolóxica: o artigo determinado, o artigo indeterminado, os artigos contractos, *quello, bello, buono, grande, e santo*, o substantivo, o adxectivo, os demostrativos, os posesivos, os pronomes, o adverbio, a preposición e o verbo.

A parte dedicada ás táboas de verbos aparece co bordo lateral sombreado para facilitarlle ó lector a súa localización. Recolle verbos auxiliares, regulares, verbos con peculiaridades gráfico-fonéticas, verbos rematados en *-rre* e verbos irregulares. Cando unha entrada do dicionario é un verbo engádeselle unha observación na que se remite ó modelo de conjugación correspondente na táboa de verbos. Con esta información de especial importancia “pretenden resolve-las dúbidas de conjugación ós usuarios, dado que é un dos aspectos que presentan máis dificultades na aprendizaxe da lingua italiana” (páx. 18).

Para concluír debemos agradece-la publicación desta obra por se-la primeira que pon en contacto o italiano e o galego e por servir de grande axuda para os estudantes de Filoloxía Italiana, do Instituto e da Escola de Idiomas. Espe-

ramos que en breve, tal e como se anuncia na introducción, vexa a luz un segundo volume que recolla a versión inversa deste dicionario.

Mª INMACULADA CAMPOS VAZ
UXÍA TENREIRO LÓPEZ